
Rasmus Rune Nielsen:

Rem Koolhaas [Learning from Manhattan]

Recension av Boris Brorman Jensen

Med skriften som prisme

Så kom den omsider! En forholdsvis let tilgængelig, meget velskrevet og grafisk yderst elegant opsat indføring på dansk til Rem Koolhaas' forfatterskab og virke som kritiker, designer, arkitekt, byplanlægger m.m.. Rasmus Rune Niensens bog om Koolhaas går lige til biddet og repræsenterer uden omsvøb et nøgternt nøgleværk til forståelsen af, hvad forfatteren selv nominerer til at være det 21. århundredes Le Corbusier. Bogen kaster et målrettet tilbageblik på Koolhaas skrifter og projekter og tegner på den måde et interessant billede af det betydningsunivers som i øjeblikket udgør nogle af de ledende orienteringspunkter i den arkitektfaglige diskurs.

Rasmus Rune Nielsen har uden tvivl et stort overblik over sit emne, og det giver en frugtbar og produktiv distance til den kulturdyrkelse, alt for 'akademiske' interesse, overbeholdte teoretiseringen og mangel på vilje til klar formidling, som desværre kendetegner en del af de talrige publikationer om Koolhaas og OMA der udgår fra fagets egne rækker. Rasmus Rune Nielsen har litteratens tilgang til emnet og tydeligvis et godt øje til Koolhaas' usædvanlige litterære talent. Det er filmplotforfatteren og fiktionsmageren bag arkitekten, som sættes under lup, og der er i udgangspunktet ingen ambitioner hos forfatteren om at etablere en konsistent teoretisk sammenhæng mellem Koolhaas tekster og hans arkitektoniske praksis. Og det virker befriende, uden at der på nogen måde er gået på kompromis. Bogen er både indsigtsfuld, analytisk reflekterende og godt skruet sammen.

Rasmus Rune Nielsen tager Koolhaas' forfatterskab alvorligt ved at læse ham som essayist, humorist og retorisk begavet samfundssatiriker. Ved at betragte Koolhaas' tekster som en autonom størrelse på lige fod med det øvrige produktionsregister lykkes det at optrælle Koolhaas' vidtfor-grenede arbejde og unikke karriere som arkitekt bagom det fagspecifikke fokus, der dominerer hovedparten af de hidtidige portrætter, som findes på markedet. Og denne uden-forståethed med øje for betydningen af arkitekternes

selvforståelse og selvscenescættelse (ikke mindst i afsnittet "Arkitekten om byen") er sammen med det indrammende tilbage- og sideblik på arkitektens status efter modernismens værdikollaps og indplaceringen af Koolhaas på side-linjen i forhold til den europæiske avantgardetradition en af bogens store fortjenester.

Den indledende kontekstbeskrivelse og signalementet af Koolhaas' syn på storbykulturen som et stykke forbedret natur er meget vellykket og fungerer som en troværdig ledetråd hele bogen igennem. Sammen med det mentalitetshistoriske vue over de senmoderne dønninger i arkitekturen og de opfølgende analyser af en række aktuelle hovedværker gør det bogen oplagt som "reader" – ikke mindst for de nordiske arkitekt- og designstuderende.

Kunsten at vedligeholde kaos

Den strategiske indgang er som antydnet i den dobbelttydige undertitel [Learning from Manhattan] en tematisk udfoldning af det "Big Bang" af en kærlighedserklæring til storbyens fortætningskultur, der skildres i gennembrudsud-givelsen *Delirious New York* fra 1978. Det er i denne genre-bastard af facts, fiktion og fantastiske billeder at Rasmus Rune Nielsen finder stof til sin historie over en af nutidens måske mest betydningsfulde arkitekter. Koolhaas har selv kaldt Manhattan for "samtidens Rosetta Sten", og det er egentlig underligt, at den retrospektive manifestforfatter ikke tidligere så systematisk er forsøgt indskrevet i sit eget tilbageblik.

Det globale udsyn, den kritiske reflekterende arbejds-metode og begejstringen for blandings- og hybridformer, der kendetegner Koolhaas'/OMAs projekter, bliver på overbevisende vis hægtet til Koolhaas' tidlige studier af Manhat-tans skyskrabere, griddets abstrakte ramme om "det urbane program" og storbykulturens evne til på forbløffende vis at rumme og tematisere frit over egne kontraster. Det virker i sin enkelthed overbevisende, når Rasmus Rune Nielsen fører Koolhaas' forskellige eksperimenterende skrifter og projekter tilbage til de originale referencer: Salvador Dalis paranoid-kritiske metode, den ironiske sensibilitet i karakteristikken af Le Corbusiers (og dermed alle epigonerne af moderne rationelle arkitekters) jalousi til den urbane virkeligheds uplanlagte opfindsomhed og kreativitet, Coney Islands hedonistiske og nærmest science-fiction agtige frembring-elser og Downtown Athletic Clubs altopslugende volumen,

opvakte dekadence og evne til at stable kulturens fragmenter uden skrupler i forhold til etablerede betydningshierarkier. Rasmus Rune Niensens re-aktualisering af *Delirious New York* fremmaner i en vis forstand det psykologiske plot bag Koolhaas arbejder fra Parc de La Villette over Zeebrugge terminalen til biblioteket i Seattle. Byen, bygningen og det deliriske bliver elegant forenet til en sammenhængende fortælling, hvorved alle idiosynkrasierne, det uforståelige, selvmodsigelserne, spørgsmålstegnene, udråbstegnene og det chokerende nye i Koolhaas' praksis får lov til at tale uden at skulle legitimeres af en stringent teori eller underkastes en dogmatisk hermeneutik. Det forløsende ved det litterære brækjern Rasmus Rune Nielsen stikker ind i Koolhaas mentale bagage er, at det lukker op for det væld af betydningsmæs-sige ikklædninger, som omsvøber hans og OMAs projekter. Bogen portrætterer Koolhaas som en opdagelsesrejsende pennefører, der ser Vesten og globaliseringen af kulturen fra Øst, en postmoderne udgave af Robert M. Persig, som har skuet alle opløsningstendenserne og derfor behersker "kunsten at vedligeholde kaos" og til fuldkommenhed dyrker disciplinen at diskutere emner ingen andre interesserede sig for før: den statskapitalistiske udvikling i det sydlige Kina, befolkningsekspllosionerne i Afrikas selvorganiserende byer, fænomenet shopping der med markedsmekanismens triumf har sløret grænsen mellem konsum og kultur, den Generiske bys kvalitetsløse kvaliteter.

Vi kan med Rasmus Rune Niensens lektion om Koolhaas' studie af Manhattan og for at blive ved de litterære referencer pludselig se filosofen Frederic Jamesons² parallelisering af det endeløse interiør af menneskeskabte omgivelser i Ridley Scotts science fiction klassiker *Blade Runner* fra 1982 og det postmoderne rum som spydspids retorikeren Rem Koolhaas "i-værk-sætter" – og sende Philip K. Dicks titeludsagn tilbage til litteraturen med beskeden: Yes! Androids Do Dream of Electric Sheep.³ En af bogens pointer er med andre ord, at Koolhaas arkitektur er 'android' – en kunstig og iscenesat natur med en forbløffende evne til at forholde sig til sin egen af-essensialiserede uægtighed. Det er i mine øjne også styrken ved Koolhaas' arkitektur. Den forholder sig til en virkelighed af "skrift, by og bygning", og dette karaktertræk får Rasmus Rune Nielsen elegant trukket frem i *Rem Koolhaas [Learning from Manhattan]*.

Det hører til petitesser, men det skal med. Jeg savner et forord eller en kort presentation af selve tekstens tilblivelses-historie. Det er kun glædeligt, at det arkitektfaglige bidrag til diskussionen af samtiden og fagets selvforståelse vækker interesse i andre forskningsmiljøer. Arkitektskolens for-lag skylder derfor sine læsere en bemærkning om, i hvilken sammenhæng Rasmus Rune Niensens fremragende studie af Koolhaas er indgået.

Boris Brorman Jensen
boris@aod.aau.dk

Noter

1. Jeg tænker her på Robert M. Persig *Zen and the Art of Motorcycle Maintenance*, der undersøger vestens værdier gennem østens optik.
2. Jameson, Frederic (1991): *Demographies of the Anonymous*. I: *Anyone, Davidson, Cynthia* (red.), New York, Rizzoli, s. 46 – 61.
3. *Do Androids Dream of Electric Sheep*, er titlen på Philip K. Dicks romanforlæg bag Ridley Scotts film *Blade Runner*.